

שיחות היכרות

שיחת היכרות בגיל הרך

בגני הילדים הגננת מבלה זמן רב עם ילדי הגן, זמן המאפשר התבוננות בילדים במצבים שונים (בחצר, מפגש, משימות, פרידה, מעברים) ובכך מתאפשרת היכרות מעמיקה יותר עם כל ילד ברבדים שונים. כמו כן בגיל הרך הילדים נוטים לשתף את המבוגר בחוויות שהם חווים בחייהם, בגן ובבית, ולמעשה מכל מקום וזמן. לכן שיחת היכרות בגני הילדים תענה על המטרות:

- להכיר לעומק את עולמו של הילד.
 - לחזק את הקשר בין הגננת לילד ובכך להגביר את תחושת הביטחון והשייכות של הילד.
 - להכיר את תחומי הסקרנות של הילד ולאתגרו.
- השיחה יכולה להתקיים במהלך יום הלימודים בגן כשהגננת מתפנה מעט מעיסוקיה, למשל בשעה שמתקיים חוג בגן או בזמן חצר.

טלי הגננת: אביגיל, רציתי לשוחח אתך קצת היום. מה שלומך?

אביגיל: בסדר.

טלי: תספרי לי, אביגיל, איך את מרגישה בגן?

אביגיל: כיף, אני אוהבת לבוא לגן.

טלי: אני שומעת שכיף לך בגן, ואת אוהבת לבוא לגן. מהם הדברים שאת אוהבת בגן?

אביגיל: אני הכי אוהבת להיות במפגש ואני גם נהנית לשחק בפאזלים.

טלי: את הכי אוהבת להיות במפגשים, ואת גם נהנית לשחק בפאזלים. אני שומעת נכון.

אביגיל: כן.

טלי: יש עוד?

אביגיל: כן. בזמן החצר שנטע מזמינה אותי לשחק אתה בחול. אני מאוד אוהבת לשחק עם נטע.

טלי: אני מבינה שאת נהנית מאוד גם בזמן החצר שנטע מזמינה אותך לשחק איתה בחול. את אוהבת לשחק עם נטע.

אביגיל: כן, נטע חברה שלי. היא באה אלי לפעמים גם אחרי הגן וגם אני מגיעה אליה.

טלי: אני שומעת שנטע חברה שלך, ואתן נפגשות לפעמים אחרי הגן.

אביגיל: כן.

טלי: יש עוד?

אביגיל: כן, אני אוהבת הכול בגן.

טלי: אני שומעת שאת אוהבת הכול בגן.

אביגיל: כן.

התבוננות על השיחה: טלי הגנת מפתחת שיחה פתוחה עם אביגיל שעד כה אינה מכוונת לנושא מסוים, ואביגיל זורמת לכיוונים שלה. בנקודה זו יכולה הגנת להמשיך את השיחה כשיחת אתגור, למשל בשאלה: "מה את רוצה שיקרה לך השנה בגן? / מה אם יקרה ישמח אותך?", כמו כן יכולה הגנת לכוון את השיחה לנושא מסוים שאביגיל תמשיך אליו, למשל: "האם יש משהו שהיית רוצה שנדבר עליו יחד?" או לנושא שהגנת תכוון להעמיק בו מתוך היכרותה עם אביגיל כדי לסייע לה בהיבט מסוים (פן חברתי, משפחתי, מיומנות למידה, התנהגותי, רגשי ועוד).

כאן נמשיך בשיחת היכרות כללית יותר.

טלי: אני מאוד שמחה לשמוע שכיף לך בגן ושאת אוהבת לשחק בחול, לשחק עם נטע והכול. אביגיל, מה הדבר בגן שאת מרגישה שאת הכי טובה בו?

אביגיל: לסדר, אני תמיד יודעת לאן להחזיר את המשחקים, ואני גם עושה את זה מהר.

טלי: את אומרת שאת הכי טובה בלסדר, את יודעת לאן להחזיר את המשחקים וגם עושה את זה מהר.

אביגיל: כן, וזה כיף כי אני גם מקבלת הרבה מדבקות ממך, וכל הילדים רואים וגם אמא, והיא אומרת לי כל הכבוד.

טלי: אני שומעת שכיף לך לסדר כי את גם מקבלת הרבה מדבקות שכל הילדים יכולים לראות וגם אמא יכולה לראות, והיא אומרת לך כל הכבוד.

אביגיל: כן. אמא אומרת שאני ילדה טובה.

טלי: אמא אומרת שאת ילדה טובה. יש עוד דברים שאת מרגישה שאת טובה בהם בגן?

אביגיל: אה... אני יודעת לצבוע ולצייר.

טלי: איזה יופי – יש לך הרבה דברים שאת מרגישה שאת טובה בהם: לסדר ולצייר ולצבוע. ואת גם אוהבת לשחק בחול ולקבל מדבקות. אני ממש יכולה להבין שזה כיף מאד גדול לקבל מדבקות ואז להראות לאמא, ואמא כל כך שמחה, ואז בטח גם את שמחה מאוד וטוב לך. ואמא גם אומרת שכל הכבוד וזה עוד יותר עושה כיף... יש עוד דברים?

אביגיל: לא, זהו.

התבוננות על השיחה: בגילאי הגן ההתקשרות של הילדים עם הוריהם עדיין מאוד חזקה ולהורים ולהתייחסותם לנעשה בגן ישנה משמעות רבה מאוד בעיני הילדים, למרות שאינם נוכחים בגן. חשוב לתת מקום והתייחסות לכך בשיחה עם הילד – ולאפשר לילד להכניס את ההורה כגורם נוסף בקשר של הילד עם הגן.

התייחסות לנקודות החוזק ולהיבטים חיוביים יוצרים בתחילת השיח תחושת ביטחון ונינוחות. עם זאת, גם בגיל הרך, יש בהחלט אפשרות לגעת גם בנקודות רגישות יותר ולשוחח עליהן באופן ישיר. הילדים בגיל זה חווים לא פעם תסכולים או אי-הצלחות בהיבטים שונים בחיי הגן. פעמים רבות הדברים נוטים להסתדר מאליהם כחלק מהתמודדות והתפתחות הילדים, אך השיחה על הקושי עשויה לאפשר לילדים התבוננות רחבה יותר על המצב ואפשרויות התמודדות עמו.

טלי: יש דברים שאת מרגישה שאת פחות טובה בהם? או שלא מצליח לך?

אביגיל: אני לא יודעת לשחק בגומי, ולפעמים לא משתפים אותי במשחק.

טלי: אני שומעת שאת אומרת כי את לא יודעת לשחק בגומי, ולפעמים לא משתפים אותך במשחק.

אביגיל: כן. וזה מעליב אותי. (מרכינה ראש).

טלי: זה מעליב אותך. יש עוד דברים שאת מרגישה בהם כך?

אביגיל: לא. רק זה.

טלי: אביגיל, אני ממש יכולה להבין אותך שאם לא משתפים אותך במשחק בגלל שאת לא יודעת לשחק בגומי זה עושה עצוב וגם מעליב... זה נשמע לי מאד הגיוני... הבנתי אותך?

אביגיל: כן.

טלי: האם היית רוצה לשנות את זה?

אביגיל: כן, אבל אני לא יודעת איך.

טלי: בואי תחשבי, מי ומה יכול לעזור לך?

אביגיל: נטע יכולה לעזור לי, היא חברה שלי וגם יודעת לשחק בגומי.

טלי: יופי. את חושבת שנטע יכולה לעזור לך. אז מה את חושבת שאת יכולה לעשות כדי שהיא תעזור לך?

אביגיל: אני אבקש ממנה שתלמד אותי לשחק בגומי, וגם שאני אבוא אליה או היא אלי אחרי הגן אז נתאמן הרבה-הרבה עד שאני אדע.

טלי: אני שומעת שיש לך תכנית ממש: ללמוד ולהתאמן עם נטע עד שתדעי לשחק בגומי. ואחרי שתדעי כבר תוכלי להצטרף למשחק?

אביגיל: אני חושבת שכן. אני אבקש שיצרפו אותי, אראה להם שאני כבר יודעת.

טלי: אני שמחה מאוד, אביגיל, חשבת על דרך משלך בה תוכלי להצליח במה שאת רוצה. יש משהו שאת זקוקה לו ממני כדי להצליח?

אביגיל: בינתיים לא.

טלי: בסדר. אני אשמח אם תשתפי אותי כיצד זה מתקדם. מה דעתך שבשבוע הבא שוב נשוחח ותשתפי אותי.

אביגיל: כן.

טלי: יופי. אז בינתיים בהצלחה לך, חמודה.

שיחת הכרות בבית ספר יסודי

נועם הוא מחנך חדש בכיתה ד'1. הוא מזמין את התלמיד איתי לשיחת הכרות.

לפני השיחה, קבע נועם לעצמו את היעדים הבאים לשיחה:

- להכיר את נקודות החוזק של איתי
 - להכיר את האתגרים של איתי כיום, בשנת הלימודים הנוכחית
 - למצוא את הדרך להיות שותף של איתי במימוש אתגריו
- דוגמאות לשאלות לשיחת היכרות:
- מה אתה אוהב בבית הספר?
 - על מה אתה גאה בעצמך בבית הספר?
 - מה האתגרים שלך לשנת הלימודים הזו: מבחינה לימודית, מבחינה אישית-חברתית?
 - מה, אם יקרה השנה, תאמר בסוף השנה כי הייתה זו שנה מוצלחת עבורך? מהו החלום שלך לשנה זו?
 - (אם יש מגוון חלומות) – מבין כלל החלומות, מהו הדבר שחשוב לך ביותר בשנה הזו?

- אלו שלושה דברים היית רוצה לעשות כדי לממש את האתגרים/החלום?
- מה יעזור לך בעשייה זו?
- לאיזו עזרה אתה זקוק ממני?
- האם יש משהו שאתה רוצה לשאול אותי? (עקרון ההדדיות, הזמנה לשאלה – לפעמים לומדים הכי הרבה על הילד לפי מה שמעניין אותו לדעת...).

תרחיש אפשרי לשיחה¹³:

נועם (מחנך): שלום איתי. הזמנתי אותך לשיחת היכרות בינינו. המטרה של השיחה הזו היא שאני אכיר אותך יותר, מה מעניין אותך, מה אתה אוהב, מה אתה רוצה להשיג בשנה הזו ועוד דברים שחשוב לך שאני אדע כמחנך שלך. אשמח אם קודם כול תספר לי קצת עליך בכלל: מה אתה אוהב? מי המשפחה שלך? מי החברים שלך?

איתי (תלמיד): אמ... אני איתי ברקוביץ', אני מאוד אוהב כדורגל גם לשחק וגם לראות את קבוצת הפועל תל אביב. אני אוהד שלהם, ואבא ואני הולכים לפעמים למשחקים. אני גם מאוד אוהב מחשבים. לאבא שלי קוראים שאול ולאמא נעמה, ויש לי אחות גדולה שקוראים לה שיר. יש לי גם כלבה שקוראים לה פיצ'י.

נועם: אני שומע שאתה מאוד אוהב כדורגל, לשחק ולצפות במשחקים, שאתה אוהד של הפועל ת"א, ואביך גם. אתה מאוד אוהב מחשבים. הוריך הם שאול ונעמה ולאחותך הגדולה קוראים שירי. ויש לך גם כלבה פיצ'י. האם יש עוד דברים שתרצה לספר לי?

איתי: כן, החברים שלי בכיתה הם שי ורועי שליו, ואנחנו משחקים בכדורגל ובמחשבים יחד.

נועם: ומה אתה אוהב בבית הספר?

איתי: אני מאוד אוהב ללמוד אנגלית וחשבון. אני אוהב מאוד את הטיולים שיש לנו. אני אוהב את הכיתה שלי, יש לנו ילדים מאוד נחמדים בכיתה. אמ... ואני אוהב גם את שושי סגנית המנהל שהיא תמיד מאוד נעימה ומחייכת אלי.

נועם: אני שומע שאתה אוהב בבית הספר גם את הלימודים באנגלית וחשבון, וגם בצד החברתי – אתה אוהב את הכיתה שלך, את הילדים בכיתה, ואת הטיולים. וגם אתה אוהב את שושי סגנית המנהלת. האם שמעתי אותך?

איתי: כן.

נועם: אני שמח שאתה משתף אותי בדברים שאתה אוהב בבית הספר. אני יכול לתאר לעצמי שזו הרגשה טובה ושמה שיש בבית הספר נושאים שמעניינים אותך ואנשים שאתה אוהב.

כעת, אנחנו בתחילת שנת הלימודים של כיתה ד', ואני רוצה לשאול אותך מה אתה חולם שיקרה לך בשנה הזו? מה, אם יקרה השנה, תאמר בסוף השנה כי הייתה זו שנה מוצלחת עבורך?

איתי: חלום שיש לי על בית הספר?

נועם: כן, חלום, רצון, חשק שיש לך לגבי משהו שאתה מאוד רוצה שיקרה לך בשנת הלימודים הזו.

איתי: אני רוצה ממש שהכיתה שלנו תנצח בכדורגל השנה ואני רוצה לשחק הרבה בקבוצה שלנו. אני גם רוצה שיהיו לי ציונים טובים בכל המקצועות... ואני גם רוצה שכולם יאהבו אותי – גם הבנים וגם הבנות.

¹³ "תרחיש אפשרי" – מאחר שהשיחה תלויה בשני המשוחחים, בזמן ובמקום שבו היא מתרחשת, ובסקרנות ההדדית אשר נוצרת באותו הרגע, הרי שאין שתי שיחות דומות וכל שיחה היא ייחודית ושונה. לכן זהו תרחיש אפשרי, אשר במקביל לו קיימים אינסוף תרחישים נוספים.

נועם: (משקף)... האם שמעתי אותך?

איתי: כן.

נועם: יש עוד חלומות לשנה הזו?

איתי: לא...

נועם: מבין החלומות היפים הללו – מה הכי היית רוצה שיקרה השנה?

איתי: הכי הייתי רוצה שיתנו לי לשחק בקבוצת הכדורגל של הכיתה ושננצח. שנה שעברה גם הפסדנו לד'2 וגם התרגזתי כי לא נתנו לי לשחק בכל המשחקים. אורי ושי הם אלה שבדרך כלל מחליטים מי ישחק ולא תמיד זה הוגן.

נועם: אני שומע אותך אומר שבשנה שעברה התאכזבת גם מכך שהפסדתם וגם מכך שלא נתנו לך לשחק בכל המשחקים. אתה אומר שאתה הכי רוצה השנה לשחק – בוא תחשוב מה אתה יכול לעשות כדי שהרצון שלך יתממש: אלו דברים אתה יכול לעשות כדי שתשחק יותר ושתנצחו במשחקים? (באמירה זו משלב נועם את השיקוף עם האתגור).

איתי: קודם כול, אני חייב להגיע לכל האימונים אחרי הצהריים. בשנה שעברה לא באתי תמיד. וגם, אני יכול לדבר עם משה, המורה להתעמלות, שמארגן את המשחקים. וגם – לדבר עם אורי ושי ולשכנע אותם שאני צריך לשחק.

נועם: אמרת שלושה דברים מאוד חשובים שאתה יכול לעשות: ראשית, להגיע לכל האימונים. זה נראה לי באמת חשוב למי שרוצה מאוד לשחק בקבוצה. שנית, לדבר עם משה המורה ושלישית, לדבר עם הילדים שמשחקים ומשפיעים על מי ישחק. האם שמעתי אותך?

איתי: כן...

נועם: נהדר! יש מישהו שיכול לעזור לך בביצוע של המשימות הללו שברצונך לעשות?

איתי: אולי אני אציע לרועי שליו שיבוא אתי גם – הוא חבר מאוד טוב שלי וכיף לנו לעשות דברים יחד, וגם הוא מאד אוהב כדורגל.

נועם: אני מתאר לעצמי שאתה מאוד גאה על כך שיש לך חבר טוב שכזה, וזה נהדר שאתה יכול להיעזר בו.

איתי: נכון...

נועם: האם אתה זקוק ממני לעזרה כלשהי?

איתי: אמ... לא ממש... אני לא מצליח עכשיו לחשוב על משהו.

נועם: זה בסדר גמור. אני שמח להכיר אותך, איתי, ואת החלומות שלך לשנה הזו. אנחנו נמשיך להיפגש ולדבר במשך השנה ולראות מה עוד אפשר לעשות כדי שהחלומות שלך יתממשו – גם בכדורגל וגם בשאר הדברים. אם תרגיש שאתה זקוק לעזרה ממני בכל נושא, אתה מוזמן לפנות אלי תמיד. עד עכשיו שאלתי אני אותך שאלות. יש משהו שאתה רוצה לשאול אותי?

איתי (מחייך ומעז): כן.. מה החלום שלך לשנה הזו?

נועם (מחייך): החלום שלי לשנה הזו הוא להצליח לחנך את הכיתה שלכם בצורה טובה ושתהיה לנו שנה פורייה עם הרבה עניין, למידה וגם כייף.

איתי: יופי, אני שמח.

נועם: גם אני. להתראות.

שיחת היכרות בחטיבת ביניים

חיה, מחנכת בכיתה ז' פוגשת תלמיד חדש, עמרי, לפני תחילת הלימודים.

חיה: אשמח מאד אם תספר לי כל מיני דברים על עצמך שאתה חושב שכדאי שאני אדע עליך...

עמרי: אני רק רוצה שתדע שמדי פעם אני אסכם את מה שאתה אומר כדי שנראה, אתה ואני, שבאמת שמעתי את מה שאמרת והקשבתי לך...

הערה: בשיחת היכרות עדיף, לעתים, לסכם ולא לשקף כל משפט או שניים מכיוון שאין עדיין קשר בין השניים והדבר עלול לייגע. סיכום שכולל שיקוף של כל הנאמר ייתן מענה לביטחון שאמור להיווצר בפגישה כזו. הבחירה בין שיקוף מדויק לסיכום צריכה להיעשות על-פי תחושת ה"מכל", במקרה זה, המורה.

עמרי: אני הבן האמצעי בבית. יש לי אח גדול שמשרת בצבא ואח קטן בכיתה ה'. אבא שלי עובד במחשבים ואמא שלי ספרנית. אנחנו גרים פה קרוב לבית הספר. ואני מאד אוהב לשחק כדורגל עם הילדים שבשכונה.

חיה: מסכמת (תוך הצמדות למה שעמרי סיפר לה) ושואלת: האם שמעתי הכול? ואז האם יש עוד?

עמרי: יש לי די הרבה חברים שבאו לבית הספר הזה אבל שמתם אתי בכיתה רק שניים ואני קצת חושש מזה... חשבתי שיהיו לי יותר חברים בכיתה... אנחנו מאד אוהבים לבלות ככה יחד גם אחרי הצהריים וגם לעשות שיעורים יחד...

חיה: (משקפת ומוסיפה): ספר לי עוד...

עמרי: לא יודע אם אמא שלי אמרה לך שעשו לי בקיץ אבחון...? אני, יש לי קצת ליקויי למידה... אמא שלי תספר לך כבר...

חיה: (משקפת): האם שמעתי הכול? האם יש עוד?

עמרי: לא, לא ממש.

חיה: (מאששת בעיקר את העובדות שאינן לגמרי טריביאליות): אני יכולה להבין שרצית להיות עם הרבה חברים שלך מהיסודי, זה מאד טבעי כי אתה מכיר אותם ורגיל אליהם, ורוב הילדים רוצים להיות עם ילדים שהם מכירים, ואני יכולה להבין שזה מעורר קצת חששות, מי יהיה אתי בכיתה, איך נסתדר, אולי נתרחק מהחברים הישנים וכל זה... האם הבנתי אותך?

עמרי: כן... לא אמרתי שאני חושש שנתרחק מהחברים, אני אפילו לא בטוח שזה יקרה, אבל זה נראה לי די נכון, עכשיו כשאת אומרת את זה...

לתשומת לב: האמירה של חיה, שנראתה כהבנה לדבריו של עמרי הייתה למעשה פירוש שלה, ולא מתן תוקף לדבריו שלו, ולכן הוא לא מקבל את זה מיד.

חיה: אני גם מבינה שעשו לך אבחון ושאתה מעדיף שאמא שלך תסביר לי בדיוק מה הקושי שיש לך. אבל אני מבינה שאתה יודע שזה איזשהו ליקוי למידה ושצריך יהיה לעזור לך בעניין, האם הבנתי אותך?

עמרי: כן.

חיה: (אמפתית ומזהה רגשות): ואני יכולה לשער שאתה מרגיש בקשר לחברים קצת מתח, חשש, אבל גם ציפייה למהו טוב... האם זה מה שאתה מרגיש?

עמרי: כן...

חיה: ובקשר לאבחון אני מתארת לעצמי שאתה מרגיש גם כן מתח, אולי חרדה ממה שיקרה פה עם הלימודים, אולי גם קצת בושה... מבוכה... האם זה מה שאתה מרגיש?

עמרי: כן, בערך...

וכך ניתן לאשש ולהוסיף אמפתיה לגבי כל אינפורמציה אחרת שנאמרה.
יש להישאר צמודים אל הטקסט של התלמיד ללא מתן פירושים או הבנות שהן מעבר למה שסופר.
בסיום השיחה תאמר חיה לעמרי כי נהנתה מאד מן השיחה והיא מקווה שאף הוא, ותזמין אותו לבוא ולשוחח אתה בהמשך על כל נושא שימצא לנכון.